

Írta: Molnár László

LAKÁS VAGY SZÁLLÁS?

A rendszerváltást követő első években be kellett látnunk, hogy a szociális jogok kiépülése nem ennek az időszaknak a jellegzetessége lesz, noha a szegénység, a munkanélküliség, a hajléktalanság a családok és a gyerekek veszélyeztetettségének növekedése kérlelhetetlenül tört rá a társadalomra.

A jogállam intézményeinek kiépítése, a piacgazdaság működéséhez nélkülözhetetlen jogalkotás prioritással bírt a szociális törvénykezés előtt. Ezért is tartottuk jelentősnek 1993-ban a később koraszülöttnak mondott szociális törvényt, s vártunk az évtized második feléig az esélyegyenlőségi és gyermekvédelmi törvényekre.

Ma már-ha nem is történelmi távlatú a rálátásunka korszakra – az látszik fontosnak, hogy a második generációs jogok megerősödtek, kikényszeríthetőségük, alkotmányos rangjukhoz méltó kezelésük talán visszafordíthatatlan irányt vett.

Tartós gazdasági növekedés mellett nem számítottunk megtorpanásra, hiszen bővülő források mellett finanszírozhatóbbá válnak a szociális kiadások is.

De megtorpanhatunk-e egyáltalán, vagy inkább megrendültünk az Alkotmánybíróság 42/2000. (XI.8.) AB határozata kihirdetésekor?

Az állampolgári jogok országgyűlési biztosának és a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának közösen előterjesztett indítványát, amely az állam mulasztásban megnyilvánuló alkotmányellenességét vélelmezte a lakhatáshoz való jog biztosítása tekintetében – az Alkotmánybíróság elutasította.

„A megélhetési minimum garantálásából konkrétan meghatározott részjogok – így a lakhatáshoz való jog – mint alkotmányos alapjogok nem vezethetők le. E tekintetben az állam kötelezettsége és ebből következően a felelőssége nem állapítható meg.”

Ehhez az állításhoz az Alkotmány vonatkozó részének az indítványozók által kezdeményezett értelmezésére volt szükség. (1949. évi 20. törvény)

„70/E. § (1) A Magyar Köztársaság állampolgárainak joguk van a szociális biztonsághoz; öregség, betegség, rokkantság, özvegység, árvaság és önhibájukon kívül bekövetkezett munkanélküliség esetén a megélhetésükhöz szükséges ellátásra jogosultak.

(2) A Magyar Köztársaság az ellátásra való jogot a társadalombiztosítás útján és szociális intézmények rendszerével valósítja meg.”

„15. § A Magyar Köztársaság védi a házasság és a család intézményét.”

„16. § A Magyar Köztársaság különös gondot fordít az ifjúság létbiztonságára, oktatására és nevelésére, védelmezi az ifjúság érdekeit.”

„17.§ A Magyar Köztársaság a rászorulókról kiterjedt szociális intézkedésekkel gondoskodik.”

Anélkül, hogy az alkotmánybírák érvelését megkísérelnénk bemutatni és népszerűsítő formában interpretálni, higgyük el a taláros testületnek, hogy az alkotmányunk valóban nem rögzíti a szociális biztonság összetevőit és nem fogalmazza meg a szociális minimumot.

Nem található az alkotmányban a relatív szegénység kezelését előmozdító elvek és normák sem.

Így a szociális biztonság, ha nem is fiktív, de egy olyan alapjog, melynek érvényesítése, kikényszeríthetősége a jogalkalmazó és legfőbbképpen az állampolgár számára esetleges, bizonytalan.

A szociális jogok mint „fiatal jogok” láthatóan sérülékenyek, gyengék.

Az is jelentős kérdés persze, hogy az ország mindenkori változó gazdasági teljesítőképessége függvényében miként lehetne a lakhatáshoz fűződő jogot mindenki számára garantálni.

A hajléktalangerendelésben, a gyermekvédelmi utógondozásban dolgozó szociális munkások és a pártfogók az igazán megmondhatója annak, hogy lakhatási lehetőség híján más szociális intézkedések sem érhetik el céljukat.

Az állam szociális gondoskodása az életet közvetlenül veszélyeztető helyzetekben pusztán szállás biztosítására terjed ki. A hajléktalan- és utógondozó szállók, a családok és gyermekek átmeneti otthonai elégségesek kell, hogy legyenek a probléma kezeléséhez.

El kell gondolkodnunk azon, hogy az emberi méltóság fogalma vajon milyen terjedelmű, de azon is, hogy létezik-e civilizációs minimum.

Ha ez utóbbi fogalom nem kellően ismert, akkor találjuk ki, és töltsük meg olyan tartalommal, amely egyszer majd beemelhető lesz az Alkotmányba, abba az Alkotmányba, amelyben már a lakhatáshoz fűződő jog is alapjog lesz.

Az Alkotmánybíróság nem vonta vizsgálati tárgykörébe az Alkotmány 15. és 16. §-át. A család intézményének és az ifjúságnak a védelmét nyilván a tárgyhoz nem tartozónak találta a testület. A szociális területen dolgozók és klienseik látni vélik és nap mint nap tapasztalják a nyilvánvaló összefüggéseket.

Lássuk világosan, hogy az Alkotmánybíróság az Alkotmányt, és nem a mai magyar társadalmat értelmezte, hiszen az utóbbi nem feladata.

Nem a társadalmi tagságukba megrendültek helyzetét volt hivatva orvosolni.

A taláros testületnek ne rójunk fel semmit, azonban a szociális lobby tekintse feladatának elérni, hogy az Alkotmányban a szociális jogok kiterjedtebben, világosabban és számonkérhetőbben kerüljenek megfogalmazásra.

Az Önkormányzati praxisban pedig legkorábban a fagyok elmúltával látjuk majd meg, hogy miként érvényesítik a határozat nyomán nyílt „lehetőségeiket”. Azaz muszáj-e továbbra is hozzávetőleg nyolcvanezer családnak (kétszázezer állampolgárnak) lakásban laknia, vagy kilakoltatásukat követően ennél szerényebb szállással is beérhetik.